

УДК 327(476+87)

Конопка Н. О.

к. і. н., доцент

кафедра міжнародних відносин

Національний університет «Острозька академія»

вул. Семінарська, 2, м. Острог, Рівненська обл., 35800, Україна

e-mail: natalia.konopka@oa.edu.ua

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-1245-3459>

DOI: <http://dx.doi.org/10.18524/2304-1439.2020.33.209383>

Корнійчук Л. В.

к. і. н., ст. викладач

кафедра міжнародних відносин

Національний університет «Острозька академія»

вул. Семінарська, 2, м. Острог, Рівненська обл., 35800, Україна

e-mail: liubov.korniichuk@oa.edu.ua

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-0541-5884>

DOI: <http://dx.doi.org/10.18524/2304-1439.2020.33.209383>

ЕВОЛЮЦІЯ ДВОСТОРОННІХ ВІДНОСИН РЕСПУБЛІКИ БІЛОРУСЬ ТА БОЛІВАРІАНСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ ВЕНЕСУЕЛА НА ПОЧАТКУ XXI СТОЛІТТЯ

На початку XXI століття одним із важливих векторів зовнішньополітичного курсу Білорусі був латиноамериканський регіон. Боліваріанська Республіка Венесуела стала першою серед держав Латинської Америки, яка налагодила тісні контакти із Республікою Білорусь. Метою статті є дослідження динаміки двосторонніх відносин Білорусі та Венесуели на сучасному етапі, з'ясування особливостей взаємодії держав, а також викремлення чинників, що впливають на міждержавні взаємини. Теоретико-методологічним підґрунтям дослідження є методи: аналіз, синтез, хронологічний, прогностичний, івент-аналіз та ін. У статті аналізується еволюція білорусько-венесуельських відносин на сучасному етапі, зокрема простежено еволюцію розвитку міждержавних взаємин та проведено комплексний аналіз торговельно-економічної взаємодії, вказано найважливіші зустрічі на найвищому рівні, які мали значний вплив на розвиток співробітництва, розглянуто нормативно-правові акти, які стали стартовим майданчиком для налагодження співпраці та партнерства. Відзначено, що пріоритетними напрямками білорусько-венесуельських відносин були енергетика, будівництво, сільське господарство та науково-технічна сфера. Закцентовано увагу на тому, що найбільший пік активізації двосторонніх відносин припадає на 2007–2012 рр., після чого спостерігається їхній поступовий спад та фактичне замороження низки спільних проєктів, що пояснюється внутрішньополітичною ситуацією у Венесуелі. Повернення до активного діалогу відбулося лише з січня 2019 р., хоча активної фази співробітництва ще не спостерігається. Авторами зроблено висновок, що у сучасних зовнішньополітичних умовах Білорусь розглядає Венесуелу, як і решту латиноамериканських країн, як держави т. зв. «дальної дуги», віддаючи пріоритет розвитку відносин із Російською Федерацією, у рамках

СНД та Євразійського економічного союзу. Крім того, підтримка білоруською стороною Н. Мадуро може спричинити ускладнення та погіршення відносин між країнами у випадку перемоги в конфлікті всередині держави Х. Гуайдо. Таким чином, до вирішення венесуельської внутрішньополітичної кризи про значимі перспективи двосторонньої співпраці говорити не доводиться.

Ключові слова: двосторонні відносини, зовнішня політика, Білорусь, Венесуела.

Постановка проблеми. Активізація співробітництва Республіки Білорусь з державами Латинської Америки й Карибського басейну, а також великими інтеграційними об'єднаннями регіону відповідає формуванню збалансованої зовнішньої політики. З одними країнами регіону відносини вже досягли рівня стратегічного партнерства, в той час як з іншими підвищується динаміка взаємодії в політичній, торговельно-економічній, освітній, науково-технічній та інших сферах. Економіки Білорусі та провідних країн цього регіону структурно доповнюють одна одну. На міжнародній арені Білорусь із цілою низкою латиноамериканських держав зближують розуміння необхідності зміцнення справедливого світопорядку і досягнення цілей сталого розвитку та ідеологічні погляди. Для республіки цей регіон є одним із важливих майданчиків інтеграції у світові торгово-господарські зв'язки. Латиноамериканські країни представляють інтерес для білоруських підприємств як ємний і швидко зростаючий ринок.

Після встановлення у 2019 р. дипломатичних відносин зі Співдружністю Багамських островів і Барбадосом Білорусь підтримує дипломатичні відносини з усіма 33 державами Латинської Америки та Карибського басейну. Білоруські посольства діють в Аргентині, Бразилії, Венесуелі, на Кубі та в Еквадорі.

3-поміж усіх держав регіону на особливу увагу заслуговує вивчення двостороннього співробітництва із Венесуелою, яка була однією з перших латиноамериканських держав, що офіційно визнала незалежність Республіки Білорусь 11 січня 1992 р. Лише 4 лютого 1997 р. в штаб-квартирі ООН було підписано Угоду, яка започаткувала офіційні дипломатичні відносини, однак політичний діалог між державами і надалі перебував в латентній стадії. Держави об'єднували спільні торговельно-економічні інтереси, що стали стимулом для налагодження активної двосторонньої взаємодії, а також не останню роль відігравали напружені відносини зі США та ЄС.

Однак слід підкреслити, що про активізацію латиноамериканської складової зовнішньої політики Білорусі можемо говорити лише з початку 2000-х років. Так, вперше білоруська делегація зустрілася з лідером Венесуели Уго Чавесом у вересні 2002 р. під час Світового саміту стійкого розвитку в Йоханнесбурзі, що стало початком процесу побудови майбутнього союзу (Staszkiewicz, 2016, s. 103). Після цього, у 2004 р. О. Лукашенко зазначав: «...на сьогоднішньому етапі Латинська Америка не виправдано перебуває на другорядному плані нашої зовнішньої політики» (Снапков-

ський, 2016), а в 2007 р. він назвав Латинську Америку пріоритетним напрямком зовнішньої політики республіки, у той час як Боліваріанська Республіка Венесуела стала «братньою країною та стратегічним партнером». В грудні 2006 р. було відкрите Посольство Венесуели в Білорусі, в жовтні 2007 р. — Посольство Білорусі в Венесуелі. За офіційними даними Венесуела та Республіка Білорусь за останні 10 років досягли рівня стратегічного партнерства (Политическое сотрудничество. Посольство Республики Беларусь в Боливарианской Республике Венесуэла).

Аналіз попередніх досліджень. Аналіз становлення та еволюції зовнішньополітичного курсу Республіки Білорусь був предметом досліджень як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. Зокрема А. Королевська (2014) та Т. Польовий (2015) вивчали становлення зовнішньої політики держави, Р. Крет (2010) — зовнішню політику республіки в умовах інтеграційних трансформацій Східної Європи, І. Заводовський (2012) — вплив внутрішньополітичних чинників на формування зовнішньополітичного курсу держави, особливості реалізації зовнішньополітичної стратегії Білорусі представлені у дослідженнях А. Смалянчука (2000), В. Улаховича (2003), В. Шадурського (2011), Р. Чахора (2012) та ін. Однак, якщо йдеться про латиноамериканський вектор зовнішньої політики держави, то йому приділено значно менше дослідницької уваги. Варто виокремити публікації А. Челядинського (2008), К. Андрієвського (2009), Ю. Шевцова та С. Кизими (2010), А. Рисніка та С. Рябцева (2015), Б. Залеського (2017), Р. Тіні (2012), І. Плевака (2011) та Л. Сташкевіча (2016), в яких здійснено спробу виокремити проблеми та перспективи відносин Білорусі з державами регіону і зокрема з Венесуелою. Однак вказані публікації не розкривають повною мірою особливості білорусько-венесуельських відносин, варто також охарактеризувати сучасний стан взаємин, враховуючи внутрішньополітичну ситуацію у Венесуелі та в Білорусі, а також зовнішньополітичні виклики, що стоять перед обома партнерами, здійснити комплексний аналіз їх торговельно-економічної взаємодії.

Мета статті полягає у дослідженні динаміки двосторонніх відносин Білорусі та Венесуели на сучасному етапі, з'ясуванні особливостей взаємодії держав, виокремленні чинників, що сприяють активізації і навпаки гальмують міждержавні взаємини.

Теоретико-методологічним підґрунтям дослідження є загальнонаукові та спеціальнонаукові методи. У дослідженні застосовано системний підхід, який допоміг розглянути предмет через призму аспектів, що взаємодіють один з одним в єдиному просторі, виявити значення різних подій, встановити їх взаємозв'язок та взаємозалежність. Окрім цього, цей метод дозволив скласти цілісну картину про співробітництво Білорусі та Венесуели. У роботі також використано методи аналізу та синтезу, що комплексно допомогли при визначенні основних етапів взаємодії держав, а також проаналізувати геополітичний фактор у відносинах міжнародних акторів. Хронологічний метод використано для аналізу процесу становлення міждержавного співробітництва. У науковій роботі застосовано конкретно-історичний метод, що дозволив простежити еволюцію білорусько-венесуель-

ських відносин; івент-аналіз — зміни внутрішньополітичного становища та зовнішнього середовища; аналіз процесу прийняття зовнішньополітичних рішень з урахуванням особистісних установок керівників держав та їхній вплив на формування дипломатичної діяльності держави; політичний аналіз та контент-аналіз офіційних нормативно-правових документів. Для прогнозування перспектив розвитку білорусько-венесуельських відносин було використано прогностичний метод.

Виклад основного матеріалу дослідження

Політичний діалог. Слід підкреслити, що основні принципи, цілі та завдання зовнішньої політики Республіки Білорусь законодавчо закріплені у Законі «Про затвердження Основних напрямів внутрішньої і зовнішньої політики Республіки Білорусь» від 14 листопада 2005 р. Згідно із ним держава реалізує на міжнародній арені багатовекторну політику. Одним із векторів є зміцнення відносин із державами так званої «дальної дуги», зокрема йдеться про регіони Азії, Африки та Латинської Америки (Приоритетные направления внешней политики Республики Беларусь, 2005). Білорусь зацікавлена у співпраці з географічно віддаленими державами, з якими має спільні політичні та економічні інтереси, намагаючись таким чином отримати вплив поза своєю традиційною геополітичною зоною. Метою такого розширення зовнішньополітичних орієнтирів є пошук потенційних ринків збуту продукції, залучення іноземних інвестицій, а також можливості кредитування. До потенційно важливих партнерів «дальної дуги» належить і Венесуела, однак наскільки успішним є цей напрям, залишається питанням.

Зовнішня політика Венесуели розвивається в рамках концепції «Соціалізм XXI століття», яка базована на ідеях Симона Болівара та сформована Уго Чавесом та мала на меті поширити цінності «боліваріанської революції». Уго Чавес розпочав реалізацію амбітного політичного проекту, який мав на меті створення «нових полюсів влади» та боротьбу з американським впливом, використовуючи в якості зброї насамперед енергетику. У результаті У.Чавес сформував «Другий соціалістичний план економічного та соціального розвитку нації 2013–2019», або «План Батьківщини», який став основоположною зовнішньополітичною доктриною Н. Мадуро (Эстефания, 2020). 2 квітня 2019 р. в Каракасі було представлено новий «план Батьківщини» 2019–2025 рр.: Третій соціалістичний план економічного і соціального розвитку нації (Proyecto Nacional Simón Bolívar, Tercer Plan Socialista de Desarrollo Económico y Social de la Nación 2019–2025, 2019). Загалом розбудова відносин із Республікою Білорусь відповідає меті доктрини з розбудови багатопольосного світу та боліваріанського соціалізму XXI ст.

Аналізуючи стан двосторонніх відносин держав, насамперед слід підкреслити, що нормативно-правова база політичних взаємин станом на 2020 р. нараховує 21 міждержавну та міжурядову угоду, 11 міжвідомчих та 4 міжнародно-правових документи. Білорусь і Венесуела плідно співпрацюють на двосторонньому рівні й у рамках різних міжнародних май-

данчиків, в тому числі в рамках ООН та Руху неприєднання. Серед пріоритетних сфер взаємодії можна виділити енергетику, будівництво, сільське господарство, науково-технічну сферу, захист навколишнього середовища, а також телекомунікації.

Варто зазначити, що перший візит венесуельської делегації на чолі з міністром закордонних справ Алі Родрігезом Араке (Ali Rodriguez Araque) до Білорусі відбувся у 2005 р. Під час зустрічі сторони обговорювали можливі шляхи розширення співробітництва держав у майбутньому, особливо в торговельно-економічній сфері, адже експорт Білорусі до Венесуели на той час складав лише 15,6 млн дол. США (Staśkiewicz, 2016, s. 104). У червні 2006 року до Мінська прибула наступна венесуельська делегація, і цікавим фактом було те, що на зустрічі не лише обговорювалися питання економічної співпраці, а також йшлося про спільне протистояння політиці США, які, накладаючи санкції, ускладнювали розвиток обох держав (Staśkiewicz, 2016, s. 105). Важливою подією в активізації двостороннього діалогу між державами став візит до Мінська президента Венесуели Уго Чавеса у липні 2006 р., який поклав початок щорічним зустрічам двох президентів. У результаті візиту було підписано Спільну декларацію Венесуели і Білорусі про довгострокове стратегічне партнерство. Сторони також підписали Меморандуми про взаєморозуміння у сфері політичних консультацій між міністерствами закордонних справ Білорусі і Венесуели, у сфері сільськогосподарської співпраці, а також Меморандум про взаєморозуміння між Державним комітетом з науки і технологій Республіки Білорусь та Міністерством науки і технологій Венесуели про наукове, технологічне й інноваційне співробітництво (Андрієвський, 2009, с. 52). Після цього у вересні 2006 р. під час зустрічі в рамках XIV саміту держав Руху неприєднання був підписаний Меморандум про взаєморозуміння між Білоруссю та Венесуелою про створення спільної Комісії високого рівня, основними завданнями якої були розробка перспективних планів співпраці з пріоритетних напрямів, контроль за виконанням взаємних зобов'язань, а також сприяння у вирішенні всіх питань, пов'язаних з їх реалізацією (Андрієвський, 2009, с. 52). З цього часу розпочалося значне зближення держав і зауважимо, що Венесуела на той період стала першою латиноамериканською державою, з якою в Білорусі були такі тісні контакти. Результатом зближення та налагодження політичного діалогу держав стало відкриття посольства в Мінську у 2007 р. Інтенсивно також розвивалося торгово-економічне співробітництво з Венесуелою, керівництво якої пішло назустріч Білорусі в питанні поставок нафти у зв'язку з труднощами, що виникли в цій сфері з Росією. В наступні 2006–2010 рр. венесуельський президент ще 5 разів відвідував Білорусь (Венесуела, 2020). Президент Уго Чавес сприяв інтенсифікації відносин держав і за його каденції був один із найплідніших періодів, який заклав підвалини співробітництва держав.

У ході візиту урядової делегації Республіки Білорусь до Венесуели у вересні 2006 р. було досягнуто згоди про постачання в країну щорічно 300 тис. тонн добрив, що дозволило Білорусі зайняти 35 % латиноамери-

канського ринку калію (Беларусь будет поставлять в Венесуэлу ежегодно 300 тыс. т калийных удобрений, 2006). Це стало стартовим майданчиком для налагодження подальшої співпраці й активізації торговельно-економічного партнерства держав. Також під час візиту було підписано низку двосторонніх угод про постачання білоруської автомобільної техніки до Венесуели із 2007 р. (кар'єрних самоскидів Білоруського автомобільного заводу, а також техніки «Амкодор», МАЗу, «Гомсельмаша») (Беларусь будет поставлять в Венесуэлу ежегодно 300 тыс. т калийных удобрений, 2006).

6–9 грудня 2007 р. відбувся візит О. Лукашенка у Венесуелу. Про важливість приїзду глави білоруської держави свідчило те, що йому було У. Чавесом вручено орден Визволителя Симона Болівара, що є найвищою нагородою країни. За офіційною інформацією, поїздка президента мала на меті значне розширення торгово-економічних відносин Мінська і латиноамериканських держав. Зрозуміло, що на той час проблема диверсифікації торгово-економічних зв'язків та пошуку нових ринків збуту залишалася актуальною для білоруської економіки, зважаючи на назрівання кризових явищ у білорусько-російських відносинах. І обговорення можливостей продажу товарів машинобудівної галузі (трактори та БелАЗи) до Бразилії та доцільність участі у венесуельських нафтових проектах вимагала детального опрацювання. Експерти по-різному оцінювали результати візиту, вбачаючи в ньому політичну складову, зважаючи на ускладнення відносин із Росією та соціальне напруження напередодні президентських виборів (Петровская, 2020). Також важливо, що вперше пролунали заяви про стратегічне партнерство держав, звичайно йшлося швидше про потенційний вихід на латиноамериканський ринок за посередництва Венесуели, оскільки експорт у країну становив всього 0,53% від всього білоруського експорту (Staskiewicz, 2016, s. 109). Зауважимо, що О. Лукашенко після візиту 2007 р. відвідував Венесуелу ще у 2010, 2012 та 2013 роках.

Одним із важливих наслідків налагодження міжпрезидентського діалогу стало підписання Кабінетом Міністрів Білорусі та Урядом Боліваріанської Республіки Венесуела у грудні 2007 р. Угоди про торгово-економічне співробітництво, що заклала юридичну базу економічної взаємодії двох держав. Відтак, за досить короткий термін вдалося значно зміцнити і розширити двосторонні відносини. Між державами активно обговорювалися та реалізовувалися спільні проекти у сфері нафтовидобутку, нафтохімії, сейсмозв'язки та сейсотехніки, газифікації, архітектури та будівництва, промисловості, сільського господарства і продовольства (Внешняя политика Белоруси: открытая, прагматичная и принципиальная, 2020).

Відповідно після 2007 р. розпочався період поступової інтенсифікації політичної та торговельно-економічної міждержавної взаємодії. Зауважимо, що до 2007 р. білоруський експорт до Венесуели був незначним і в основному представлений поставками калійних добрив. У незначних обсягах із Венесуели імпортували тютюнову сировину, запасні частини і обладнання для автомобілів і тракторів. Якщо приміром у 2006 р. торговельний оборот між державами склав лише 6 млн дол. США, то у 2007 р. — 42,7 млн дол. США, а у 2008 р. — 173,1 млн дол. США (Андриевский, 2010, с. 54). Тобто

можемо простежити доволі різку зміну динаміки торгівлі, внаслідок підписання угоди, крім того, як вже згадувалося, Білорусь розглядала Венесуелу як своєрідний плацдарм для виходу на латиноамериканський ринок.

Свідченням початку нового етапу у взаємодії держав було також створення у березні 2008 р. Білорусько-венесуельського центру науково-технічного співробітництва, а пізніше важливими інструментами розширення політичного діалогу і торговельно-економічного співробітництва стала діяльність Білорусько-венесуельської спільної комісії високого рівня (п'яте засідання відбулося в Каракасі 29–30 вересня 2011 р.) і Білорусько-венесуельської спільної комісії з торгово-економічного співробітництва (чергове засідання відбулося у Мінську 28–29 листопада 2017 р.) (Венесуела, 2020). Відбувалися офіційні візити і на міжурядовому та галузевому рівнях. 18 лютого 2014 р. була створена група парламентської дружби «Венесуела — Білорусь» (О создании группы дружбы «Венесуэла — Беларусь» в Национальной ассамблее Венесуэлы. Министерство иностранных дел Республики Беларусь), яка припинила своє існування після парламентських виборів у Білорусі 2015 р.

Крім того, у 2008 р. сторони постановили дати можливість своїм громадянам безвізового руху на термін до 90 днів не з метою заробітку чи проведення господарчої діяльності. У цьому ж році члени Центральної виборчої комісії Білорусі вперше взяли участь як спостерігачі в латиноамериканській державі під час регіональних виборів (Staśkiewicz, 2016, s. 109–110). Тобто держави намагалися інтенсифікувати політичний діалог, що сприяло одночасно і посиленню торговельно-економічного співробітництва. Діалог не в останню чергу тримався на особистому дружньому та прихильному ставленні лідерів держав, які підтримували інтенсивність зустрічей (остання зустріч лідерів відбулася в Каракасі в червні 2012 р. (Staśkiewicz, 2016, с. 112).

Однак динаміка та результативність зустрічей після 2012 р. свідчать про охолодження двосторонніх взаємин як на політичному, так і на торгово-економічному рівнях. Після смерті У. Чавеса у 2013 р. (зауважимо, що в Білорусі після цього було оголошено триденну жалобу), зважаючи на зниження товарообігу між державами та початок політичної кризи у Венесуелі, держави повернулися до активного діалогу лише у січні 2019 р., коли в Каракас із офіційним візитом прибула білоруська делегація на чолі з заступником прем'єр-міністра Республіки Білорусь (Беларусь и страны Латинской Америки. Министерство иностранных дел Республики Беларусь).

Зокрема 9 січня 2019 р. дипломатичні та урядові делегації з Росії, Білорусі та Алжиру прибули до міжнародного аеропорту Сімона Болівара в Майкеті на інавгурацію Ніколаса Мадуро, яка відбулася 10 січня у Верховному суді юстиції (Supreme Court of Justice (TSJ)). Після завершення церемонії відбулася зустріч І. Ляшенка з Н. Мадуро, під час якої білоруський представник висловив підтримку уряду Н. Мадуро на початку нового президентського терміну (Foreign Minister Arreaza, 2019).

Під час зустрічі з міністром закордонних справ Венесуели Хорхе Арреазою (Jorge Arreaza) І. Ляшенко зазначив, що Венесуела та Білорусь

зацікавлені в розвитку співпраці у сфері інфраструктури, будівництва та торгівлі. Також в Каракасі відбулися переговори І. Ляшенка з віце-президентом з питань планування Венесуели Рікардо Менендесом (Ricardo Menendez). Варто зауважити, що І. Ляшенко та Р. Менендес є співголовами Білорусько-венесуельської спільної комісії з торгово-економічного співробітництва. Під час зустрічі сторони обговорили потенціал білорусько-венесуельського співробітництва, зокрема у сфері нафтовидобутку і цивільного будівництва, а також присвятили увагу проблемам функціонування спільних білорусько-венесуельських підприємств. Окрім того учасники переговорів обговорили можливості продовження постачання калійних добрив з Білорусі до Венесуели (Визит белорусской, 2019).

Слід підкреслити, що вагомою перешкодою для відновлення тісної співпраці держав на сучасному етапі стала внутрішньополітична криза у Венесуелі. Нагадаємо, що в січні 2019 р. Х. Гуайдо проголосив себе виконувачем обов'язків президента, і США та низка держав Заходу визнали його лідером країни, в той час як продовжує виконувати обов'язки чинний президент Н. Мадуро, якого підтримали Російська Федерація та Китай. Білорусь також підтримала Н. Мадуро, про що заявляв О. Лукашенко і зокрема вказував, що «Білорусь послідовно виступає за мирне врегулювання внутрішньої ситуації у Венесуелі виключно в рамках правового поля і конституції країни» (Криза у Венесуелі, 2019). Не дивно, що Венесуела єдина з латиноамериканських держав, яка визнала 11 серпня ц. р. «явну» перемогу на виборах О. Лукашенка.

Відтак, наразі про значну інтенсифікацію взаємин говорити не доводиться, спостерігаються лише перші кроки для відновлення активної фази співробітництва, у якому зацікавлені обидві сторони, про що свідчить і заява від 5 липня 2020 р., в якій посол Венесуели в Білорусі Франклін Рамірес Араке (Franklin Ramirez Araque) ствердив, що Венесуела прагне в перспективі зміцнити співробітництво з Білоруссю у всіх напрямках. Зокрема посол зазначав, що «З 2006 року білорусько-венесуельські контакти істотно зміцнювалися і розвивалися в багатьох сферах: економічній, торговельній, науково-технічній, промисловій, енергетичній та будівельній. Двостороннє співробітництво було активним і предметним» (Венесуела хочет укрепить, 2020). Однак, з початком протестів у Білорусії і така перспектива виглядає на сьогодні примарною.

Торговельно-економічні відносини. Енергетика. Слід підкреслити, що однією з перших галузей, в якій активно нарощувалося двостороннє співробітництво, стала нафтогазова сфера. Ще у 2005 р. в результаті візиту урядової делегації у Венесуелу був підписаний Меморандум про співробітництво, серед основних домовленостей зазначалася спільна робота у нафтовій галузі. Вже в грудні 2006 р. у Венесуелі за участю білоруських спеціалістів «Белорусьнефть» розпочалися роботи з оцінки запасів нафти-сирцю блоку Хунін-1 в басейні р. Оріноко (Белорусьнефть. История. Хроника событий). В листопаді ц. р. зареєстровано спільне білорусько-венесуельське підприємство АТ «Сісміка БелоВенесолана» (сейсморозвідвальні роботи). У грудні був підписаний контракт про створення спільного

білорусько-венесуельського підприємства з видобутку нафти «Петролера БелоВенесолана». На той час в його актив були включені лише два нафтових родовища (Белорусьнефть. Історія. Хроника событий). Енергетичний сектор був і досі залишається однією з найперспективніших сфер співробітництва, враховуючи постійні російсько-білоруські нафтогазові війни. Особливо загострилася потреба пошуку альтернативних постачальників енергоресурсів для Білорусі наприкінці 2019 — на початку 2020 р., коли не вдалося домовитися із Росією про ціну на нафту і вона припинила її постачання до Білорусі. За оцінками експертів, держава від т. зв. російського «податкового маневру» щорічно втрачає значну частку своїх доходів у бюджет, у 2019 році білоруський бюджет недоотримав 300 млн дол. США, а в 2024 році ці втрати перевищать 2 млрд дол. США (Калиновський, 2020). Відповідно варто простежити динаміку білорусько-венесуельських взаємин у сфері енергетичного співробітництва для кращого розуміння реальних перспектив співпраці у цій галузі.

Зокрема у грудні 2007 р. під час візиту О. Лукашенка до Венесуели керівниками двох держав, як вже зазначалося вище, було підписано низку важливих договорів, в тому числі й у нафтовій сфері. Президенти держав побували на об'єкті венесуельсько-білоруського СП на родовищі Гуара Есте, де за їх присутності було прокачано першу нафту-сирець спільного підприємства (Белорусьнефть. Історія. Хроника событий).

У липні 2008 р., під час робочого візиту до Білорусі Уго Чавеса, відбулися переговори за участю керівників національних нафтових компаній Білорусі і Венесуели — Олександра Ляхова і Еулохію Дель Піно (Eulogio Del Pino), які підписали «Меморандум про приєднання до активів спільного підприємства з видобутку нафти трьох родовищ» (Белорусьнефть. Історія. Хроника событий). Відтак, у наступні роки відбувалася активна реалізація підписаних домовленостей. У травні 2009 р. на території родовища Гуара Есте була забурена перша в Латинській Америці свердловина, спроектована білоруськими спеціалістами СП «Петролера БелоВенесолана». В липні у Мінську під час зустрічі керівництва Республіки Білорусь з міністром енергетики і нафти Венесуели було підписано Акт про передачу спільному підприємству трьох нових нафтових активів. У цьому ж місяці на зборах акціонерів СП «Петролера БелоВенесолана», було підписано документ, що зафіксував отримання підприємством «Белорусьнефть» дивідендів від видобутку нафти за кордоном. 30 серпня білорусько-венесуельським СП «Петролера БелоВенесолана» отримано перший мільйон тонн нафти-сирцю. У 2010 р. в Каракасі міністром нафти Венесуели підписана ліцензія на право розробки білорусько-венесуельським СП з видобутку нафти шести родовищ природного газу. Також планувалося у 2010 році до Венесуели доставити 2 тис. комплектів газового обладнання, контракт на поставку яких було підписано під час роботи в Каракасі 11–13 березня Білорусько-венесуельської спільної комісії з торговельно-економічного співробітництва. Окрім того, згідно з офіційними даними «Белорусьнефти», в активі СП станом на 2010 р. було 7 нафтових родовищ (Белорусьнефть. Історія. Хроника событий).

У 2011 р. було створено ще одне білорусько-венесуельське спільне підприємство з буріння і ремонту свердловин — АТ «Сервісіос Петролерос БелоВенесолана». Вже в наступному році О. Лукашенко поїхав у латиноамериканське турне, в ході якого він відвідав Кубу, Венесуелу та Еквадор. У переддень візиту перший віце-прем'єр-міністр Білорусі В. Семашко в інтерв'ю телеканалу «Білорусь-1» відзначив високу динаміку двостороннього економічного співробітництва Мінська та Каракаса: «Шість років тому ми починали з річного товарообігу у 8 млн дол. США, на сьогодні досягли об'єму торгівлі — 1,2 млрд дол. США» (Полежай, 2012). За даними на 2012 р., завдяки спільному підприємству «Петролера БелоВенесолана» вдалося в кілька разів збільшити річний видобуток нафти з 340 тис. т у 2007 р. до 1,1 млн т у 2012 р. Планувалося, що в 2013 р. об'єм видобутку нафти досягне 1,5 млн т (Полежай, 2012).

Звичайно, що Мінськ був зацікавлений в розвідці венесуельських природних ресурсів, нафтовидобутку та в майбутніх поставках нафти в Білорусь, особливо зважаючи на розгортання «нафтової війни» Білорусі та Росії у 2010 р. Тоді Каракас та Мінськ уклали дворічний контракт на поставку 14 млн т нафти. Президент О. Лукашенко назвав цю подію історичною: «Венесуела вперше входить з нафтою до Європи» (Богуславская, 2019), крім того, і Білорусь вперше мала переробляти нафту не з Росії. Перша партія вуглеводневої сировини з Венесуели (80 тис. т нафти сорту Santa Barbara) була доставлена в морський порт Одеси 23 квітня 2010 р., а вже у травні вона надійшла на Мозирський НПЗ. В подальшому транспортування нафти з Венесуели до Білорусі здійснювалося за такою логістичною схемою: морським шляхом через міжнародні порти України (Одеса), Естонії (Мууга), Литви (Клайпеда) і далі залізницею на білоруські нафтопереробні заводи (Харичкова, 2011, с. 37). СП «Петролера БелоВенесолана» (частка «Білорусьнефти» — 40 %), як зазначалося вище, здійснювало у Венесуелі розробку 7 нафтових та 6 газових родовищ. За даними сайту «Білорусьнефти», з 2008 по 2018 р. «Петролера БелоВенесолана» видобуло більше 9,2 млн т нафти і 7 млрд куб. м газу (Богуславская, 2019).

Щоправда у підсумку постачання виконано було не у повному обсязі, у зв'язку із великими витратами на транспортування, і призначена для Білорусі нафта була поставлена в США, а в Білорусь надійшла нафта з Азербайджану, через Грузію та Україну, після чого Росія, пішовши на поступки, відновила постачання нафти в Білорусь. Тобто, незважаючи на динаміку співпраці в нафтовій галузі та певні здобутки щодо роботи спільних підприємств, фактично у 2012 р. білоруський уряд визнав нерентабельність поставок нафти-сирцю з Венесуели і повернувся до колишньої схеми її отримання переважно з Росії.

До 2013 р. відносини Білорусії та Венесуели рухалися вже за інерцією, смерть Уго Чавеса та прихід до влади Н. Мадуро, легітимність якого відразу визнала Білорусь, почали згортатися. Незважаючи на офіційні візити Н. Мадуро до Білорусі (в липні 2013 р. та в жовтні 2017 р.) та запевнення про стратегічний характер відносин, об'єми товарообігу скорочувалися, а білоруські компанії виходили з низки проектів. У 2014 р. об'єм двосторон-

ної торгівлі знизився на 85 % відносно попереднього, а протягом наступних 5 років майже впав до нульової відмітки (Богуславская, 2019).

Директор Мінського центру стратегічних досліджень А. Сівіцький пов'язує це з тим, що з 2010 р. на венесуельський ринок стала активно проникати Росія: «Для Мадуро Москва стала основним партнером не тільки в торгово-економічній, але й у військово-політичній сфері. В результаті Росія витіснила Білорусь з венесуельського ринку — відносини з Каракасом опустились на рівень, який був до 2008 р.» (Богуславская, 2019). Окрім того, свою роль відіграли і кризові тенденції у Венесуелі у 2014 рр., пов'язані з падінням світових цін на нафту, що призвело до значної інфляції в державі, адже вона є досить залежною від ситуації на енергоринку.

Посол Білорусі у Венесуелі Олег Паферов у липні 2019 р., за повідомленнями агентства БЕЛТА, зазначив, що видобуток нафти у Венесуелі продовжується, однак в значно менших об'ємах, зокрема об'єми скоротилися з 3 млн барелів на добу до 500 тис. (Богуславская, 2019). Тобто фактично з 2013 р. можемо спостерігати зменшення обсягів співпраці, про що свідчить і відсутність інформації на офіційному інтернет-порталі «Беларуснефти», натомість наявні повідомлення про початок співпраці із Еквадором (станом на 2018 р. видобуток становив 106 тис. тон нафти-сирцю) (Белорусьнефть. История. Хроника событий). Слушною можна вважати думку А. Сівіцького про те, що на певному етапі відносини з Венесуелою в енергетичному секторі зіграли свого роду символічну роль підтримки на фоні «нафтових воєн» із Російською Федерацією (Богуславская, 2019). На поступове згортання співпраці вплинули також санкції, введені США проти венесуельського державного нафтового концерну PDVSA, а «Петролеро БелоВенесолана», де PDVSA має частку в 60 %, потрапила під дію закону про вторинні санкції.

Зауважимо, що у жовтні 2017 р. під час візиту Н. Мадуро до Білорусі сторони заявляли про початок перезавантаження відносин, визнаючи, що вони переживають не найкращі часи. Імпульсом для відновлення співпраці мали стати проекти в освітній та науково-технічній сферах. Оскільки у 2017 р. міждержавний товарообіг дещо поживавився, відновлено поставки калійних добрив, то ключовою темою переговорів було питання нарощення взаємної торгівлі і відновлення спільних проєктів (Беларусь и Венесуэла. Перезагрузка отношений, 2017).

Сфера будівництва. Одним із напрямків співробітництва держав було будівництво. Зокрема компанією, яка зайшла на ринок Венесуели, була «Белзарубежстрой». Ще у 2007 р. вона відгукнулася на пропозицію Міністерства народної влади Венесуели з питань житла та житлової сфери побудувати 2520 квартир в секторі «Гуасімаль» м. Маракая (штат Арагуа) з соціальною та інженерною інфраструктурою. Проєктування та будівництво під «ключ» було здійснено в період із 2008 по 2012 р. На площі в 30 гектарів було збудовано 72 житлових п'ятиповерхових будинки, а також дитячі садочки, школа, ліцей, церква, три амбулаторії. В цьому ж штаті на території бази «Лібертадор» в місті Пало Негро білоруська компанія побудувала ще 4448 квартир (Борисенко, 2018).

Згідно з повідомленням компанії у 2011 р. планувалося не лише побудувати завод з комплектації дорожно-будівельної техніки в штаті Барінас, але на порядку денному стояло і питання побудови теплоелектростанції потужністю 600 МВт в цьому ж штаті (5 сентября 2011 г. состоится, 2011). Будова об'єктів тривала впродовж 2010–2012 рр. Ще один житловий проєкт був пов'язаний з розробкою та будівництвом 10 тис. квартир, додаткових споруд, благоустрою й інфраструктури на території комплексу «Фуерте Тіуна» в штаті Міранда. За даними 2018 р. в експлуатацію введено 12 десятиповерхових і 4 шістнадцятиповерхових будинки (Борисенко, 2018).

Окрім того, за допомогою білоруських фахівців у Венесуелі були побудовані підприємства з виробництва вантажних автомобілів МАЗ і тракторів МТЗ. У сфері промислової кооперації створені два спільних підприємства з виробництва вантажних автомобілів (АТ «МАЗВЕН», в якому дольова частка АТ «МАЗ» складає 11,48 %, і тракторів «Беларусь» (АТ «ВенеМинск Тракторес» — дольова частка АТ «МТЗ» складає 20,02 %) (Венесуэла, 2020) в зоні «Санта-Інес» в штаті Барінас (Венесуэла хочет, 2020). Нагадаємо, що це стало результатом угод, підписаних у 2010 р. під час візиту президента Білорусі до Каракаса. Однак варто зауважити, що після того як Венесуела відчула на собі соціально-економічну кризу у 2014 р., вона поступово перестала платити за білоруські тракторо- та машинокомплекти і за підрахунками станом на 2017 р. венесуельська заборгованість складала близько 110 млн дол. США. Тому велися переговори щодо бартерної співпраці і було укладено домовленості про постачання на Білоруський металургійний завод компанією Briquetera del Orinoco сталевих заготовок та металевих окатишів для видобутку чавуну впродовж 2018 р. (Ярошевич, 2018).

Станом на 2020 р. Білорусія та Венесуела у сфері будівництва соціального житла реалізували три контракти (всього 19 698 квартир) на суму 1,4 млрд дол. США. Зокрема завершено будівництво 7760 квартир за національною програмою «Житло Венесуели». Побудовано завод з виробництва керамічних блоків потужністю 5 млн од. в рік в штаті Міранда (Венесуэла хочет, 2020). Реалізовується проєкт побудови аграрно-індустріального містечка (в зоні «Фундо ла Роана», штат Гуаріко). Основним постачальником інжинірингових та будівельних послуг залишається компанія «Белзарубежстрой». Тобто, як бачимо, сфера будівництва залишається на порядку денному двосторонньої взаємодії держав і розглядається двома сторонами як досить перспективний напрямок співробітництва. Про що свідчить і той факт, що незважаючи на скорочення співробітництва за різними проєктами, Венесуела запропонувала Білорусі передати ділянку землі для нового проєкту агромістечка з можливістю самостійно вирощувати та реалізовувати сільськогосподарську продукцію, яке потребує населення Венесуели. Влада держави навіть відмовилася від попередньої вимоги квоти білоруських фахівців у 20 % (Беларусь и Венесуэла продолжают, 2019). Тобто фактично продовжується позитивний досвід співробітництва у побудові агроміст, започаткований ще 2011 р.

Торгівля. У докризовий час торгівля між двома країнами активно розвивалася. У 2007–2010 рр. спостерігалось швидке зростання білорусько-

венесуельського товарообігу і розширення його номенклатури за рахунок білоруського експорту. Внаслідок підписання у 2007 р. уже згаданих угод станом на 2009 р. спостерігався підйом товарообігу між державами практично вдвічі. Основу експорту складала промислова продукція: трактори, причепи і напівпричепи, вантажні автомобілі, сільськогосподарські машини для підготовки і обробки ґрунту, машини і механізми для прибирання і обмолоту сільськогосподарських культур, ЕОМ та оптична продукція, у той час як імпорт практично був відсутнім (Плевако, 2011, с. 401).

За даними 2012 р. з усіх держав Латинської Америки у Білорусі найбільш розвиненим було співробітництво з Венесуелою. Торговий оборот двох країн за 5 років зріс більш ніж у 200 разів: з 6 млн дол. США у 2006 р. до 1,3 млрд дол. США у 2011 р. (Полежай, 2012). У 2012 р. у зв'язку зі скороченням поставок нафти білорусько-венесуельський товарообіг знизився до 580 млн дол. США, білоруський експорт склав 254,4 млн дол. США, імпорт — 326,3 млн дол. США. Негативне для білоруської сторони сальдо по товарних поставках складало 71,9 млн дол. США. Починаючи з 2013 р. в двосторонній торгівлі спостерігається зниження обсягів.

Із 2016 р. білоруські товари експортувалися до Венесуели по 50 товарних позиціях (для порівняння: у 2015 р. по 78). Основу білоруського експорту у Венесуелу склали: борошно пшеничне (3 тис. т) на суму 768,3 тис. дол. США та лікарські препарати на суму 805,6 тис. дол. США. Окрім того, до Венесуели експортувалися: металоконструкції з чорних металів — 302,4 тис. дол. США, продукція, яка не розподілена по товарах, на суму 40 тис. дол. США, акумулятори електричні на суму 13,4 тис. дол. США та інші товарні позиції. У січні–жовтні 2017 р. товарообіг Республіки Білорусь з Боліваріанською Республікою Венесуела склав 10,1 млн дол. США, експорт — 9,9 млн дол. США, імпорт венесуельських товарів склав 0,2 млн дол. США (Венесуела, 2020).

Загалом у 2019 р. товарообіг Білорусі з латиноамериканськими країнами перевищив 1,4 млрд дол. США. Експорт білоруських товарів досяг 769,9 млн дол. США, імпорт — 662,8 млн дол. США. Основу білоруського експорту склали добрива і технічна продукція. Важливим трендом стає нарощування Білоруссю поставок продукції, сервісного обслуговування техніки, а також послуг у сфері нафтовидобутку і сейсмозвідки (Торгово-економическое сотрудничество. Посольство Республики Беларусь в Боливарианской Республике Венесуэла, 2019).

Товарообіг між двома державами на 2019 р. склав 436,2 тис. дол. США. Загальний експорт у 2019 р. скоротився в порівнянні з показниками 2018 р. у 8 разів і склав 303,4 тис. дол. США. Імпорт із Венесуели в Білорусь теж знизився в порівнянні з минулим роком і склав 132,8 тис. дол. США. Зовнішньоторговельне сальдо позитивне — 170,6 тис. дол. США. У 2019 р. експорт білоруських послуг до Венесуели становив 2,97 млн дол. США, або 40,2 % від об'єму 2018 р. (7,4 млн дол. США). Основу експорту послуг складали фінансові послуги (1,5 млн дол. або 50,5 % від кількості усіх наданих послуг, хоча протягом довгого часу саме будівельні послуги займали перше місце); будівельні послуги — 1,2 млн дол. (40,4 %) та

інші бізнес-послуги — 0,12 млн дол. (4,0 %). Тенденція падіння кількості наданих послуг зберігається і донині. Імпорт послуг в 2019 р. становив 144,4 тис. дол. США, з них основна частина — 135,6 тис. дол. США або 94,0 % — припадає на інші ділові послуги (Торгово-економічне співробітництво. Посольство Республіки Беларусь в Боліваріанській Республіці Венесуела, 2020). Як бачимо, загалом впродовж 2015–2019 рр. спостерігається падіння торговельного обороту між державами, що не в останню чергу зумовлено складною внутрішньополітичною ситуацією у Венесуелі, падінням цін на нафту, а також тісною співпрацею Білорусі в рамках ЄврАзЕС.

Таблиця

Динаміка товарообігу Республіки Білорусь з Боліваріанською Республікою Венесуела у 2015–2019 рр. (млн дол. США)

Період	Товарообіг	Експорт	% експорту до попереднього року	Імпорт	Сальдо
2015	27,4	27,0	27,1	0,380	26,6
2016	2,0	2,0	7,4	0,003	2,0
2017	10,3	10,0	500	0,224	9,8
2018	2,682	2,465	24,65	0,217	2,248
2019	0,44	0,3	12,1	0,13	0,17

Джерело (Торгово-економічне співробітництво. Посольство Республіки Беларусь в Боліваріанській Республіці Венесуела, 2020).

Слід також згадати, що у сфері торгівлі з 2011 р. функціонує АТ «Білорусько-венесуельський торговий дім» («Венбелком») з дольовою часткою білоруської сторони 49 % (з них: ДО «Белресурси» належить 29,4 % акцій, а ЗАТ «Банк «Решение» — 19,4 %). Метою відкриття торгового дому було заохочення латиноамериканських покупців до купівлі білоруської продукції, а також популяризація і розширення асортименту венесуельського імпорту до Білорусі. Також діє підприємство «Макінарьяс Барінас», яке зі 100 % венесуельським капіталом виготовляє дорожно-будівельну техніку, насоси і дизель-генератори за білоруськими технологіями («Амкодор» і «БМЕ-Дизель»). Венесуельська сторона розглядає можливості створення спільного підприємства на його базі (Торгово-економічне співробітництво. Посольство Республіки Беларусь в Боліваріанській Республіці Венесуела, 2020).

Крім того, як вже зазначалося вище, у сфері нафтовидобутку та сейсморозвідки були створені такі спільні підприємства: «Петролера БелоВенесолана», «Сісіміка БелоВенесолана», «Сервісіос Петролерос БелоВенесолана». У липні 2010 р. в Панамі зареєстровано спільне білорусько-венесуельське підприємство «Петройл ВВ» з купівлі-продажу, переробки венесуельської нафти і реалізації нафтопродуктів (Торгово-економічне співробітництво. Посольство Республіки Беларусь в Боліваріанській Республіці Венесуела, 2020). У серпні 2011 р. у Венесуелі зареєстровано білорусько-венесуельське підприємство зі спільним капіталом «Венесуелагазстрой». Також у Венесуелі функціонував офіс ЗАТ «Белзарубежстрой» (Беларусь

и страны Латинской Америки. Министерство иностранных дел Республики Беларусь, 2020). Однак на сьогоднішній день у Венесуелі функціонує представництво лише однієї білоруської компанії — ВО «Білорусьнефть» (відкрите у 2007 р.).

Водночас слід підкреслити, що білорусько-венесуельське співробітництво експерти часто називають «ризикованим експериментом», що в цілому залишив Білорусі борги (Венесуела не розрахувалася з «Белзарубежстром», МТЗ та іншими білоруськими партнерами за трактори, вантажівки, будівництво житла і ремонт військової техніки) на суму більше 160 млн дол (Богуславская, 2019).

Культурно-гуманітарне співробітництво також було однією із важливих сфер для налагодження міждержавного діалогу. Під час візиту О. Лукашенка до Венесуели в 2007 р. було підписано договір про співпрацю у сфері освіти. Передбачалася можливість навчання студентів із Венесуели в білоруських вузах за спеціальностями «нафтопереробка», «медицина» та «сільське господарство». Договір також передбачав обмін науковими кадрами, міжвузівське співробітництво, обмін досвідом у сфері середньої освіти. Також підписали про обмін досвідом угоди міністерства культури обох держав (Андриевский, 2009, с. 54). Передбачалося заохочення культурного обміну творчих колективів, а також організація виставок музейних експонатів, співпраця бібліотек, обмін досвідом у сфері охорони культурної спадщини (Staškiewicz, 2016, s. 139).

У квітні 2009 р. відбулося відкриття Латиноамериканського культурного центру імені Симона Болівара в Мінську, який став свого роду мостом між обома країнами і одночасно місцем зустрічі різних культур, що безпосередньо сприяє зближенню народів. Центр був створений з ініціативи Уго Чавеса та діє при Посольстві Боліваріанської Республіки Венесуела в Республіці Білорусь. У рамках діяльності центру були створені колективи латиноамериканської фольклорної музики і танцю. За роки свого існування центр організував численні заходи, спрямовані на ознайомлення з історією, культурою, традиціями та святами Венесуели, популяризацією дружби між Білоруссю і Венесуелою. Завдяки роботі центру були проведені різні заходи, зокрема гастролі білоруських і венесуельських артистів, музичні фестивалі, візити та спортивні змагання, наукові конференції (Рута, 2015, с. 57–58). Одним із культурних заходів була також організація Днів Венесуели в Білорусі (Staškiewicz, 2016, s. 140).

Крім того, Республіка Білорусь як держава, що інтенсивно розвивається і країна з високим науковим і технічним потенціалом, так само, як і Венесуела, була зацікавлена у взаємовигідній співпраці у науково-технічній сфері. У 2006 р. було підписано Меморандум між Державним комітетом науки і технології Республіки Білорусь та Міністерством науки і технології Боліваріанської Республіки Венесуели, на підставі якого організовано низку дослідницьких проєктів у сфері охорони здоров'я, здорового харчування та використання ядерної енергії, а також утворено Координаційний комітет для реалізації спільних ініціатив (Staškiewicz, 2016, s. 143). Для подальшого зміцнення співробітництва в квітні 2008 р. створено Білорусько-

венесуельський центр науково-технічної співпраці, що займався обміном експертів, організацією спільних наукових досліджень тощо. У 2013 р. Венесуелою було відкрито фінансування по 6 науково-технічних проєктах із Науково-інженерним республіканським унітарним підприємством «Геоінформаційні системи», Інститутом генетики і цитології, Інститутом мікробіології НАН Білорусі, Білоруським державним університетом інформатики і радіоелектроніки, Інститутом тепло- і масообміну ім. А. В. Ликова. Підписано протокол між РУП «Белмедпрепараты» і венесуельським інститутом наукових досліджень про передачу технології виробництва у Венесуелі білоруського препарату фотолон для лікування онкологічних захворювань. Білорусько-венесуельський центр науково-технічного співробітництва посприяв установам освіти Білорусі в прийомі на навчання в магістратуру громадян Венесуели (Рисник, Рябцев, 2015, с. 457).

Однак, як бачимо, й у випадку культурно-гуманітарного співробітництва активну взаємодію держав спостерігаємо лише за період президентства Уго Чавеса, а в подальшому стосунки розвивалися так би мовити за інерцією і помітного прогресу в цій галузі на сьогодні, на жаль, не спостерігається. Навіть на офіційній сторінці Посольства Республіки Білорусь у Венесуелі не виокремлено підрозділ, що висвітлював би здобутки культурно-гуманітарного співробітництва держав.

Висновки. В цілому варто зауважити, що на початку XXI ст. Білорусь до свого зовнішньополітичного курсу додала ще один вектор — Латинську Америку, яку розглядала як важливий регіон для можливого союзництва на міжнародній арені, новий та перспективний ринок збуту для білоруських товарів, а також альтернативне джерело постачання в країну нафтопродуктів. Серед держав регіону особливу роль відігравали відносини із Венесуелою, що передусім пов'язувалося із особистою приязню Олександра Лукашенка та Уго Чавеса, спільними цілями на міжнародній арені у розвитку багатополюсного світопорядку та ролі ООН у системі міжнародних відносин, а також взаємодоповнюваністю економік і вирішенням схожих соціально-економічних завдань.

За останні двадцять років держави пройшли шлях від малоінтенсивних взаємин до значної активізації співробітництва впродовж 2007–2012 рр. і до фактичного замороження низки спільних проєктів, зокрема у зв'язку із внутрішньополітичною ситуацією у Венесуелі. У найбільш плідний період державам вдалося налагодити та закріпити політичний діалог, розширити економічне співробітництво і збільшити торговельний оборот, налагодити культурно-гуманітарну співпрацю. Розглядаючи Венесуелу як хорошого посередника для виходу Білорусі на латиноамериканський ринок, уклали низку важливих угод у сфері торгівлі та будівництва. Крім того, під час нафтової кризи 2010 р. із Росією співробітництво у цій галузі з Венесуелою відіграло важливу символічну роль, однак через падіння світових цін на нафту, а також американські санкції взаємодія активно не продовжилася.

У сучасних зовнішньополітичних умовах Білорусь розглядає Венесуелу як й інші латиноамериканські країни як держави т. зв. «дальньої дуги», все ж віддаючи пріоритет розвитку відносин із Російською Феде-

рацією, у рамках СНД та Євразійського економічного союзу. На сьогодні підтримка у внутрішньополітичному протистоянні у Венесуелі білоруською стороною Н. Мадуро може спричинити погіршення двосторонніх контактів з Венесуелою у випадку перемоги у цьому конфлікті в державі Х. Гуайдо, який відомий своєю прозахідною позицією. Відтак, на жаль, до вирішення внутрішньої кризи у Венесуелі та Білорусі говорити про значимі перспективи двосторонньої співпраці держав не доводиться. Водночас перспективним напрямком для подальших досліджень вважаємо розгляд латиноамериканського вектора зовнішньої політики Білорусі в цілому, аналіз пріоритетних сфер співпраці, виокремлення перспектив посилення цього вектора зовнішньої політики Білорусі. Також перспективою для досліджень є розгляд зовнішньополітичної стратегії Республіки Білорусь в країнах Латинської Америки в контексті її геополітичних відносин з Російською Федерацією та Китайською Народною Республікою.

Список використаної літератури

- 5 сентября 2011 г. состоится внеочередное Общее собрание акционеров ЗАО «Белзарубежстрой». 29.08.2011. URL: https://www.bzs.by/about/ads/5-sentyabrya-2011g-sostoitsya-vneocherednoe-obshchee-sobranie-aktsionerov-zao-belzarubezhstroy/?sphrase_id=1388 (дата звернення: 02.07.2020).
- Андриевский К. П. Отношения Республики Беларусь с Боливарианской Республикой Венесуэла (1997–2007 гг.). *Журнал международного права и международных отношений*. 2009. №1. С. 51–57.
- Андриевский К. Торговые отношения Республики Беларусь со странами Латинской Америки (1992–2008 гг.). *Журнал международного права и международных отношений*. 2010. №2. С. 50–57.
- Беларусь будет поставлять в Венесуэлу ежегодно 300 тыс. т калийных удобрений. *Белорусские новости*. 2006. 11.09. URL: https://naviny.by/rubrics/economic/2006/09/11/ic_news_113_258577 (дата звернення: 02.07.2020).
- Беларусь и Венесуэла продолжают сотрудничество, хотя оно и пострадало от санкций — посол. БЕЛТА. 15 июля 2019. URL: <https://www.belta.by/politics/view/belarus-i-venesuela-prodolzhajut-sotrudnichestvo-hotja-ono-i-postradalo-ot-sanktsij-posol-354915-2019/> (дата звернення: 02.07.2020).
- Беларусь и Венесуэла. Перегрузка отношений. Белтелерадиокомпания. 5 октября 2017. URL: https://www.tvr.by/news/prezident/belarus_i_venesuela_perezagruzka_otnosheniy/ (дата звернення: 02.07.2020).
- Беларусь и страны Латинской Америки. Министерство иностранных дел Республики Беларусь. URL: http://www.mfa.gov.by/bilateral/america/latin_america/ (дата звернення: 02.07.2020).
- Белорусьнефть. История. Хроника событий. URL: <https://www.belorusneft.by/sitebeloil/ru/addUp/about/history/> (дата звернення: 02.07.2020).
- Богуславская А. От дружбы с Венесуэлой у Беларуси остались одни долги, *Deutsche Welle*. 2019. 5 августа. URL: <http://surl.li/euaa> (дата звернення: 02.07.2020).
- Борисенко С. Строим будущее без границ. ЗАО «Белзарубежстрой». 2018. URL: https://www.bzs.by/press-center/publication/stroim-budushchee-bez-granits/?sphrase_id=1388 (дата звернення: 02.07.2020).
- Ванагель А. Беларусь и Венесуэла: отношения на длинных расстояниях. Наше мнение. Экспертное общество Беларуси. 24 июля 2012. URL: <https://nmnby.eu/news/analytics/4893.html> (дата звернення: 3.07.2020).
- Венесуэла хочет укрепить многостороннее сотрудничество с Беларусью — посол. *Интерфакс. Запад*. 2020. 05.07. URL: https://interfax.by/news/policy/vneshnyaya_politika/1278605/ (дата звернення: 05.07.2020).

- Венесуэла. *Портал Export.by*. URL: <http://surl.li/euab> (дата звернення: 02.07.2020).
- Визит белорусской правительственной делегации в Венесуэлу. *Нефтехимия. Новости*. 2019. 14 января. URL: <https://belchemoil.by/news/oficialno/vizit-belorusskoj-pravitelstvennoj-delegacii-v-venesuelu> (дата звернення: 02.07.2020).
- Внешняя политика Белоруси: открытая, прагматичная и принципиальная. *Беларусь. Факты*. URL: http://belarusfacts.by/ru/belarus/politics/foreign_policy/ (дата звернення: 02.07.2020).
- Заводовський І. Вплив внутрішньополітичних чинників на формування зовнішньої політики Республіки Білорусь (перша половина 1990-х років). *Стратегічні пріоритети*. 2012. №1 (22). С. 196–201.
- Залеский Б. Л. Беларусь — Венесуэла: на пути к возобновлению договоренностей. Materials of the XIII International scientific and practical conference. *Fundamental and applied science-2017*. Sheffield: Science and education LTD, 2017. Vol. 4. С. 72–75.
- Калиновський В. Росія та Білорусь вступили у «нафтову війну». «Союз» Мінська та Москви — знову під загрозою. *Крим. Реалії*. 2020. 3 січня. URL: <https://ua.krymr.com/a/naftova-viina-rosii-i-bilorusi-zahrozy-dlia-ukrainy/30359138.html> (дата звернення: 02.07.2020).
- Коктыш К. Трансформация политического режима в Республике Беларусь, 1990-1999. *Науч. докл. Моск. обществ. науч. фонд*. М.: Изд. центр науч. и учеб. программ, 2000. URL: <http://3dway.org/library/politika/kirill-koktysh-transformatsiya-politicheskogo-rezhima-respubliki-belarus-1991-1999>. (дата звернення: 02.07.2020).
- Королевська А. В. Становлення зовнішньої політики Республіки Білорусь від незалежності до сьогодення. *Гілея: науковий вісник*. 2014. Вип. 83. С. 424–427. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2014_83_114. (дата звернення: 03.07.2020).
- Крет Р. М. Зовнішня політика Республіки Білорусь в умовах інтеграційних трансформацій Східної Європи: автореф. дис. ... канд. політ. наук: 23.00.04. К., 2010. 20 с.
- Криза у Венесуелі: Лукашенко висловив підтримку Мадуро. *Українська правда*. 2019. 26.01. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2019/01/26/7204898/> (дата звернення: 02.07.2020).
- О создании группы дружбы «Венесуэла — Беларусь» в Национальной ассамблее Венесуэлы. Министерство иностранных дел Республики Беларусь. 2014. 19.02. URL: http://mfa.gov.by/press/news_mfa/b1d5885e4194d90d.html (дата звернення: 02.07.2020).
- Петровская Г. Аналитики по-разному оценивают экономические итоги визита Лукашенко в Бразилию и Венесуэлу. *Deutsche Welle*. 2020. 23.03. URL: <http://surl.li/euad> (дата звернення: 02.07.2020).
- Плевако І. Розвиток торгово-економічних відносин Республіки Білорусь із розвинутими країнами Латинської Америки протягом 2000–2009 рр. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Історичні науки*. 2011. Вип. 17. С. 393–403.
- Полежаї Т. Лукашенко направился с официальным визитом на Кубу, в Венесуэлу и Эквадор. TUT.BY. *Белорусский портал*. 2012. 24 июня. URL: <https://news.tut.by/politics/296124.html> (дата звернення: 02.07.2020).
- Политическое сотрудничество. Посольство Республики Беларусь в Боливарианской Республике Венесуэла. URL: http://venezuela.mfa.gov.by/ru/bilateral_relations/?aaiakfcbaaaaiakn (дата звернення: 02.07.2020).
- Польовий Т. Становлення зовнішньої політики Республіки Білорусь. *Історико-політичні проблеми сучасного світу*: збірник наукових статей. Чернівці: Рута, 2015. С. 317–323.
- Приоритетные направления внешней политики Республики Беларусь. Министерство иностранных дел Республики Беларусь. URL: http://mfa.gov.by/foreign_policy/priorities/ (дата звернення: 02.07.2020).
- Рисник А. В., Рябцев Е. С. Беларусь и Венесуэла: межгосударственное сотрудничество как фактор национальной безопасности и повышения конкурентоспособности. *Борьба с преступностью: теория и практика*: тезисы докладов III Международной научно-практической конференции (Могилев, 20 марта 2015 года): в 2 ч. / М-во внутр. дел Респ. Беларусь, учреждение образования «Могилевский институт Министерства внутренних дел Республики Беларусь»; редкол.: Ю. П. Шкаплеров (отв. ред.) [и др.]. Могилев: Могилев. институт МВД, 2015. Ч. 2. С. 456–458.
- Рута Й. Некоторые аспекты гуманитарного сотрудничества Боливарианской Республики Венесуэла с Республикой Беларусь (1998–2012 гг.). *Журнал международного права и международных отношений*. 2015. № 2. С. 56–60.

- Смальячук А. Білорусь у XX столітті: геополітичне становище і спроби формування власної політики. *Незалежний культурологічний часопис «І»*. 2000. №18. URL: <http://www.ji.lviv.ua/n18texts/smalanch.htm> (дата звернення: 01.07.2020).
- Снапковський В. Динамика приоритетов внешней политики Республики Беларусь. Центр изучения внешней политики и безопасности. 2016. 23.10. URL: <http://forsecurity.org/dinamika-prioritetov-vneshney-politiki-respubliki-belarus> (дата звернення: 02.07.2020)
- Тини Л. Венесуэла как стратегический партнер Республики Беларусь на рынке стран Южной Америки. *Устойчивый рост национальной экономики: инновации и конкурентоспособность*: материалы III Междунар. науч.-практ. конф. аспирантов и молодых ученых, Минск, 28–29 нояб. 2012 г. / редкол.: Г. А. Короленок [и др.]. Минск: РИВШ, 2012. С. 148–149.
- Торгово-экономическое сотрудничество. Посольство Республики Беларусь в Боливарианской Республике Венесуэла. URL: http://venezuela.mfa.gov.by/ru/bilateral_relations/trade_economic/ (дата звернення: 02.07.2020).
- Улахович В. Концептуальные подходы во внешней политике Республики Беларусь 1991–2002. *Европа*. 2003. 1(6). С. 99–116.
- Харичкова Л. В. Белорусско-венесуэльское нефтяное сотрудничество. *Энергетическая безопасность белорусского государства: исторический опыт, достижения, проблемы, перспективы*: материалы круглого стола, посвящённого 90-летию со дня принятия ленинского плана ГОЭЛРО, Брест, БрГТУ, 22 декабря 2010 года / под ред. М. В. Стрельца. Брест: Издательство БрГТУ, 2011. С. 35–38.
- Чахор Р. Внешняя политика Республики Беларусь: основные итоги двадцатилетия. *Актуальныя пытанні беларуска-польскіх адносін: да 20-годдзя Дагавора паміж Рэспублікай Беларусь і Рэспублікай Польшча аб добрасуседстве, сяброўстве і супрацоўніцтве ад 23 чэрвеня 1992 г.*: матэрыялы беларус.-пол. круглага стала / редкол.: В. Г. Шадурскі (наук. ред.) [і інш.]. Мінск: Выд. цэнтр БДУ, 2012. С. 47–50.
- Челядинский А. А. Белоруссия открывает окно в Латинскую Америку. *Латинская Америка*. 2008. №4. С. 55–64.
- Шадурский В. Формирование концептуальных основ внешней политики Республики Беларусь (1991–2011). *Вестник БДУ*. 2011. Сер. 3. №3. С. 31–36.
- Шевцов Ю., Кизима С. Геополитический потенциал белорусско-венесуэльского энергетического сотрудничества. *Беларуская думка*. 2010. №5. С. 46–53.
- Этефания Л. Внешняя политика Боливарианской Республики Венесуэла (2013–2019), *Meridian*. 2020. Вып. 2(36). URL: <http://meridian-journal.ru/site/article?id=2656> (дата звернення: 16.08.2020).
- Юроть М., Челядинский А. Место и роль Республики Беларусь о внешней политике Боливарианской Республики Венесуэла (1999–2013 гг.). *Журнал международного права и международных отношений*. 2017. №3–4 (82–83). С. 19–24.
- Ярошевич А. Венесуэла вернет Беларуси многомиллионные долги железом. *Naviny.by. Белорусские новости*. 2018. 06.06. URL: <https://naviny.by/article/20180606/1528288010-venezuela-vernet-belarusi-mnogomillionnye-dolgi-zhelezom> (дата звернення: 02.07.2020).
- Foreign Minister Arreaza receives delegations from Russia Belarus and Algeria. URL: <http://mp-pre.gob.ve/en/2019/01/09/foreign-minister-arreaza-russia-belarus-algeria/> (дата звернення: 02.07.2020)
- Proyecto Nacional Simón Bolívar, Tercer Plan Socialista de Desarrollo Económico y Social de la Nación 2019–2025. *Gaceta Oficial. De la República Bolivariana de Venezuela*. Caracas, lunes 8 de abril de 2019. URL: https://observatorioplanificacion.cepal.org/sites/default/files/plan/files/Venezuela_Plan%20de%20la%20Patria%202019-2025%20%282019%29.pdf (дата звернення: 11.08.2020).
- Staškiewicz Ł. Ameryka Łacińska w polityce zagranicznej Republiki Białoruś. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek, 2016. 189 s.

References

- 5 sentjabrja 2011 g. sostoitsja vneocherednoe Obshee sobranie Akcionerov ZAO «Belzarubezhstroj» (On September 5, 2011 The unscheduled general meeting of the shareholders of Belzarubezhstroj Company will take place). (2011, August 29). Retrieved from https://www.bzs.by/about/ads/5-sentyabrya-2011g-sostoitsya-vneocherednoe-obshchee-sobranie-aktsionerov-zao-belzarubezhstroy/?sphrase_id=1388 [in Russian].
- Andrievskij, K. P. (2009). Otnosheniya Respubliki Balarus' s Bolivianskoj Respublikoj Venesuela (1997-2007 gg.). (The relations between the Republic of Belarus and the Bolivarian Republic of Venezuela). *Zhurnal mezhdunarodnogo prava i mezhdunarodnyh otnoshenij* (The journal of international law and international relations), 1, 51–57. [in Russian].
- Andrievskij, K. (2010). Torgovye otnosheniya Respubliki Belarus' so stranami Latinskoj Ameriki (1992–2008 gg.) (The trade ties between the Republic of Belarus and the countries of Latin America). *Zhurnal mezhdunarodnogo prava i mezhdunarodnyh otnoshenij*, (The journal of international law and international relations), 2, 50–57. [in Russian].
- Belarus' budet postavljat' v Venesuelu ezhegodno 300 tys. t kalijnyh udobrenij (Belarus to export 300 000 tons of potassium fertilizer to Venezuela annually). (2006, September 11). «Belorusskie novosti» (Belarusian news). Retrieved from https://naviny.by/rubrics/economic/2006/09/11/ic_news_113_258577 [in Russian].
- Belarus' i Venesuela prodolzhatj sotrudnichestvo, hotja ono i postradalo ot sankcij — posol. (Ambassador: Belarus and Venezuela to continue cooperation despite the harm from the sanctions) (2019, July 15). *BELTA*. Retrieved from <https://www.belta.by/politics/view/belarus-i-venesuela-prodolzhatj-sotrudnichestvo-hotja-ono-i-postradalo-ot-sanktsij-posol-354915-2019/> [in Russian].
- Belarus' i Venesuela. Perezagruzka otnoshenij (Belarus and Venezuela. The reload of the relations). (2017, October 5). *Belteleradiokompanija*. (Belarusian Broadcasting Company) Retrieved from https://www.tvr.by/news/prezident/belarus_i_venesuela_perezagruzka_otnoshenij/ [in Russian].
- Belarus' i strany Latinskoj Ameriki. Ministerstvo inostrannyh del Respubliki Belarus' (Belarus and the countries of Latin America. The Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Belarus). Retrieved from http://www.mfa.gov.by/bilateral/americ/latin_america/ [in Russian].
- Belorus'neft'. Istorija. Hronika sobytij. (Belarus. History. The chronicle of the events). Retrieved from <https://www.belorusneft.by/sitebeloil/ru/addUp/about/history/> [in Russian].
- Boguslavskaja, A. (2019, August 5). Ot družby s Venesueloj u Belarusi ostalis' odni dolgi (All that is left of Belarus's friendship with Venezuela is debts). *Deutsche Welle*. Retrieved from <http://surl.li/euaa> [in Russian].
- Borisenko, S. (2018). Stroim budushhee bez granic. ZAO «Belzarubezhstroj» (We are building the future without boundaries. Belzarubezhstroj Company). Retrieved from https://www.bzs.by/press-center/publication/stroim-budushchee-bez-granits/?sphrase_id=1388 [in Russian].
- Vanagel', A. (2012, July 24). Belarus' i Venesuela: otnosheniya na dlennyh rasstojanijah (Belarus and Venezuela: The long-distance relations). *Nashe mnenie. Ekspertnoe obshchestvo Belarusi* (Our opinion. The expert society of Belarus). Retrieved from <https://nmbny.eu/news/analyt-ics/4893.html> [in Russian].
- Venesuela hochet ukrepit' mnogostoronnee sotrudnichestvo s Belarus'ju — posol (Ambassador: Venezuela wants to strengthen the multilateral cooperation with Belarus). *Interfaks. Zapad*. (2020, July 5). Retrieved from <https://interfax.by/news/policy/vneshnyaya-politika/1278605/> [in Russian].
- Venesuela. (Venezuela) *Portal Export.by*. Retrieved from <http://surl.li/euab> [in Russian].
- Vizit belorusskoj pravitel'stvennoj delegacii v Venesuelu (The visit of Belarusian government delegation to Venezuela). (2019, January 14). *Neftehimija. Novosti* (Neftehimija Company. News). Retrieved from <https://belchemoil.by/news/oficialno/vizit-belorusskoj-pravitelstvennoj-delegacii-v-venesuelu> [in Russian].
- Vneshnjaja politika Belorusi: otkrytaja, pragmatichnaja i principial'naja (The foreign policy of Belarus: Open, pragmatic and principled). *Belarus'. Fakty* (Belarus. Facts). Retrieved from http://belarusfacts.by/ru/belarus/politics/foreign_policy/ [in Russian].
- Zavodovskyy, I. (2012). Vplyv vnutrishn'opolitychnykh chynnykiv na formuvannya zovnishn'oyi polityky Respubliki Bilorus' (persha polovyna 1990-kh rokiv) (The influence of factors of

- domestic policy on the formation of foreign policy of the Republic of Belarus). *Stratehichni priorityety (Strategic priorities)*, 1 (22), 196–201. [in Ukrainian].
- Zalesskij, B. L. (2017). Belarus' — Venesuela: na puti k vobnovlenniu dogovorennostej (Belarus — Venezuela: On the way to the renewal of agreements). Materials of the XIII International scientific and practical conference «Fundamental and applied science — 2017», 4, 72–75. [in Russian].
- Kalynovs'kyy, V. (2020, January 3). Rosiya ta Bilorus' vstupyly u «naftovu viynu». «Soyuz» Mins'ka ta Moskvyy — znovu pid zahrozoyu (Russia and Belarus started the «oil war». «The union» of Minsk and Moscow is in danger again). *Krym. Realiyi (The Crimea. Realia)*. Retrieved from <https://ua.krymr.com/a/naftova-viina-rosii-i-bilorusi-zahrozy-dlia-ukrainy/30359138.html> [in Ukrainian].
- Koktysh, K. (2000). *Transformacija politicheskogo rezhima v Respublike Belarus', 1990-1999 (The transformation of the political regime in the Republic of Belarus)*. Nauch. dokl. Mosk. obshhestv. nauch. fond. Moskva: Izd. centr nauch. i ucheb. programm. Retrieved from <http://3dway.org/library/politika/kirill-koktysh-transformatsiya-politicheskogo-rezhima-respubliki-belarus-1991-1999>. [in Russian].
- Korolevs'ka, A. V. (2014). Stanovlennya zovnishn'oyi polityky Respubliki Bilorus' vid nezalezhnosti do s'ohodennya (The establishment of the foreign policy of the Republic of Belarus from its independens to the present). *Hileya: naukovyy visnyk (Hileya: Academic bulletin)*, 83, 424–427. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2014_83_114. [in Ukrainian].
- Kret, R. M. (2010) Zovnishnya polityka Respubliki Bilorus' v umovakh intehratsiynykh transformatsiy Skhidnoyi Yevropy: avtoreferat dysertatsiyi na zbuttya naukovooho stupenya kand. polit. nauk: 23.00.04. (The foreign policy of the Republic of Belarus in the conditions of transformations of Eastern Europe) (Doctoral Dissertation). Kyiv. [in Ukrainian].
- Kryza u Venesueli: Lukashenko vyslovyyv pidtrymku Maduro (The crisis in Venezuela: Lukashenko announced his support for Maduro). (2019, June 1). *Ukrayins'ka Pravda (Ukrainian Truth)*. Retrieved from <https://www.pravda.com.ua/news/2019/01/26/7204898/> [in Ukrainian].
- O sozdanii grupy družby «Venesuela-Belarus'» v Nacional'noj assamblee Venesuely. Ministerstvo inostrannykh del Respubliki Belarus' (On the formation of the Venezuela-Belarus friendship group in the National Assembly of Venezuela. The Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Belarus). (2014, February 19). Retrieved from http://mfa.gov.by/press/news_mfa/b1d5885e4194d90d.html [in Russian]
- Petrovskaja, G. (2020, mart 23). Analitiki po-raznomu ocenivajut ekonomicheskie itogi vizita Lukashenko v Braziliyu i Venesuelu (The analysts differently assess the economic results of Lukashenko's visit to Brazil and Venezuela). *Deutsche Welle*. Retrieved from <http://surl.li/euad> [in Russian].
- Plevako, I. (2011). Rozvytok torhovo-ekonomichnykh vidnosyn Respubliki Bilorus' iz rozvynutymy krayinamy Latyns'koyi Ameryky protyahom 2000 — 2009 rr. (The development of trade and economic ties of the Republic of Belarus with the developed countries of Latin America in 2000-2009). *Naukovi zapysky Natsional'noho universytetu «Ostroz'ka akademiya». Istorychni nauky (The academic notes of the National University of Ostroh Academy. Historical science)*, 17, 393–403. [in Ukrainian].
- Polezhaj, T. (2012, iyun' 24). Lukashenko napravilsja s oficial'nym vizitom na Kubu, v Venesuelu i Ekvador (Lukashenko left for the official visit to Cuba, Venezuela and Ecuador). *TUT.BY. Belorusskij portal. (TUT.BY. Belarusian portal)*. Retrieved from <https://news.tut.by/politics/296124.html> [in Russian].
- Politicheskoe sotrudnichestvo. Posol'stvo Respubliki Belarus' v Bolivarianskoj Respublike Venesuela Political cooperation. The Embassy of the Republic of Belarus to in the Bolivarian Republic of Venezuela. Retrieved from http://venezuela.mfa.gov.by/ru/bilateral_relations/?aaiekcbaaaiekn [in Russian].
- Pol'ovyy, T. (2015). Stanovlennya zovnishn'oyi polityky Respubliki Bilorus' (The establishment of the foreign policy of the Republic of Belarus). *Istoryko-politychni problemy suchasnoho svitu. Zbirnyk naukovykh statey (Historical and political problems of the modern world. The collection of academic papers)*. Chernivtsi: Ruta, 2015, 317–323. [in Ukrainian].
- Prioritetny'e napravleniya vneshnej polityki Respubliki Belarus'. Ministerstvo inostranny'kh del Respubliki Belarus'. (Priority directions of foreign policy of the Republic of Belarus. Min-

- istry of Foreign Affairs of the Republic of Belarus) Retrieved from http://mfa.gov.by/foreign_policy/priorities/ [in Russian].
- Risnik, A. V., Rjabcev, E. S. (2015). Belarus' i Venesuela: mezhgosudarstvennoe sotrudnichestvo kak faktor nacional'noj bezopasnosti i povysheniya konkurentosposobnosti (Belarus and Venezuela: Interstate cooperation as a factor of national security and the increase of competitive performance). *Bor'ba s prestupnost'ju: teorija i praktika: tezisy dokladov III Mezhdunarodnoj nauchno-prakticheskoj konferencii (Mogilev, 20 marta 2015 goda): v 2-h ch (The fight on crime: Theory and practice: The theses of the reports of the 3rd International scientific and practical conference (Mogilev, March 20, 2015): In 2 parts).* / M-vo vnutr. del Resp. Belarus', uchrezhdenie obrazovaniya «Mogilevskij institut Ministerstva vnutrennih del Respubliki Belarus'»; redkol.: Ju. P. Shkaplerov (otv. red.) [i dr.]. Mogilev: Mogilev. institut MVD, Ch. 2, 456-458. [in Russian].
- Ruta, J. (2015). Nekotorye aspekty gumanitarnogo sotrudnichestva Bolivarianskoj Respubliki Venesuela s Respublikoj Belarus' (1998-2012 gg.) (Some aspects of the humanitarian cooperation between the Bolivarian Republic of Venezuela and the Republic of Belarus (1998-2012)). *Zhurnal mezhdunarodnogo prava i mezhdunarodnyh otnoshenij (The journal of international law and international relations)*, 2, 56–60. [in Russian].
- Smalyanchuk, A. (2000). Bilorus' u XXI stolitti: geopolitychne stanovishche i sprobny formuvannya vlasnoyi polityky (Belarus in the 21st century: Geopolitical situation and attempts to shape one's own policy). *Nezalezhnyy kul'turolohichnyy chasopys «YI» (The independent journal of culture studies YI)*, 18. Retrieved from <http://www.ji.lviv.ua/n18texts/smalanch.htm> [in Ukrainian].
- Snapkovskij, V. (2016, oktyabr' 23). Dinamika prioritetov vneshnej polityki Respubliki Belarus'ju (The dynamics of the priorities of the foreign policy of the Republic of Belarus). *Centr izuchenija vneshnej polityki i bezopasnosti (The center of the study of foreign policy and security)*. Retrieved from <http://forsecurity.org/dinamika-prioritetov-vneshney-polityki-respubliki-belarus> [in Russian]
- Tini, L. (2012). Venesuela kak strategicheskij partner Respubliki Belarus' na rynke stran Juzhnoj Ameriki (Venezuela as a strategic partner of the Republic of Belarus on the market of South American countries). In *Ustojchivyy rost nacional'noj ekonomiki: innovacii i konkurentosposobnost': materialy III Mezhdunar. nauch.-prakt. konf. aspirantov i molodyh uchenyh*, Minsk, 28-29 nojab. 2012 g. (The sustainable growth of national economy: Innovations and competitive performance: The materials of the 3rd International scientific and practical conference of post-graduate students and young researchers, Minsk, Nov. 28-29, 2012) / redkol.: G. A. Korolenok [i dr.]. Minsk: RIVSh, 148-149. [in Russian].
- Torgovo-ekonomicheskoe sotrudnichestvo. Posol'stvo Respubliki Belarus' v Bolivarianskoj Respublike Venesuela. (Trade and economic cooperation. The Embassy of the Republic of Belarus in the Bolivarian Republic of Venezuela) Retrieved from http://venezuela.mfa.gov.by/ru/bilateral_relations/trade_economic/ [in Russian]
- Ulahovich, V. (2003). Konceptual'nye podhody vo vneshnej politike Respubliki Belarus' 1991–2002 (The conceptual approaches in the foreign policy of the Republic of Belarus 1991–2002). *Evropa (Europe)*, 1(6), 99–116. [in Russian].
- Harichkova, L. V. (2011). Belorussko-venesuel'skoe neftjanoe sotrudnichestvo (Belarusian-Venezuelan oil cooperation). In *Energeticheskaja bezopasnost' belorusskogo gosudarstva: istoricheskij opyt, dostizhenija, problemy, perspektivy: materialy kruglogo stola, posvjashhonnogo 90-letiju so dnja prinjatija leninskogo plana GOELRO, Brest, BrGTU, 22 dekabrya 2010 goda (Energy security of the Belarusian state: The historical experience, achievements, problems and prospects: The materials of the round table dedicated to 90th anniversary of the passing of Lenin's GOERLO plan, Brest, BrSTU, December 22, 2010) / pod red. M.V. Strel'ca. Brest: izdatel'stvo BrGTU, 35-38.* [in Russian].
- Chahor, R. (2012). Vneshnjaja politika Respubliki Belarus': osnovnye itogi dvadcatiletija (The foreign policy of the Republic of Belarus: The key conclusions of 2 decades). In *Aktual'nyja pytanni belarуска-pol'skih adnosin: da 20-goddzja Dagavora pamizh Respublikaj Belarus' i Respublikaj Pol'shcha ab dobrasusedstve, sjabroŭstve i supracojnictve ad 23 chervenja 1992 g.: materyjaly belarуска-pol. kruglaga stala (The topical issues of Belarusian-Polish relations: To 20th anniversary of the Agreement between the Republic of Belarus and the Republic of Poland on neighborliness, friendship and cooperation of June 23, 1992: The materials of the*

- Belarusian-Polish round table) / redkal.: V. G. Shadurski (navuk. red.) [i insh.]. Minsk: Vyd. centr BDU, 47–50. [in Russian].
- Cheljadinskij, A. A. (2008). Belorussija otkryvaet okno v Latinskiju Ameriku (Belarus opens the window to Latin America). *Latinskaja Amerika (Latin America)*, 4, 55–64. [in Russian].
- Shadurskij, V. (2011). Formirovanie konceptual'nyh osnov vneshnej politiki respubliki Belarus' (1991–2011) (Formation of the conceptual basis of the foreign policy of the Republic of Belarus (1991–2011)). *Vestnik BDU (BDU Bulletin)*, Ser. 3, 3, 31–36. [in Russian].
- Shevcov, Ju., Kizima, S. (2010). Geopoliticheskij potencial belorussko- Venesuel'skogo energeticheskogo sotrudnichestva (Geopolitical potential of Belarusian-Venezuelan energy cooperation). *Belaruskaja dumka (Belarusian Thought)*, 5, 46–53. [in Russian].
- Estefaniya L. (2020) Vneshnyaya politika Bolivarijskoj Respubliki Venesuela (2013–2019) (Foreign policy of the Bolivarian Republic of Venezuela (2013–2019)), *Meridian*. 2(36). 2020. Retrieved from <http://meridian-journal.ru/site/article?id=2656> [in Russian].
- Jurut', M., Cheljadinskij, A. (2017). Mesto i rol' Respubliki Belarus' vo vneshnej politike Bolivarijskoj Respubliki Venesuela (1999–2013 gg.) (The place and the role of the Republic of Belarus in the foreign policy of the Bolivarian Republic of Venezuela). *Zhurnal mezhdunarodnogo prava i mezhdunarodnyh otnoshenij, (The journal of international law and international relations)*, 3–4 (82–83), 19–24. [in Russian].
- Jaroshevich, A. (2018, iyun' 6). Venesuela vernet Belarusi mnogomillionnye dolgi zhelezom (Venezuela to payback multimillion debts to Belarus). *Naviny.by. Belorusskie novosti (Naviny.by. Belarusian News)*. Retrieved from <https://naviny.by/article/20180606/1528288010-venesuela-vernet-belarusi-mnogomillionnye-dolgi-zhelezom> [in Russian].
- Foreign Minister Arreaza receives delegations from Russia Belarus and Algeria. Retrieved from <http://mppre.gob.ve/en/2019/01/09/foreign-minister-arreaza-russia-belarus-algeria/>
- Proyecto Nacional Simón Bolívar, Tercer Plan Socialista de Desarrollo Económico y Social de la Nación 2019 — 2025, *Gaceta Oficial. De la República Bolivariana de Venezuela*. Caracas, lunes 8 de abril de 2019. Retrieved from https://observatorioplanificacion.cepal.org/sites/default/files/plan/files/Venezuela_Plan%20de%20la%20Patria%202019-2025%20%282019%29.pdf
- Staškiewicz, Ł. (2016). *Ameryka Łacińska w polityce zagranicznej Republiki Białoruś. (Latin America in the foreign policy of the Republic of Belarus)* Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.

Стаття надійшла до редакції 22.07.2020

Конопка Н. О.

кафедра международных отношений
Национальный университет «Острожская академия»
ул. Семинарская, 2, г. Острог, Ровенская обл., 35800, Украина

Корнийчук Л. В.

кафедра международных отношений
Национальный университет «Острожская академия»
ул. Семинарская, 2, г. Острог, Ровенская обл., 35800, Украина

ЭВОЛЮЦИЯ ДВУСТОРОННИХ ОТНОШЕНИЙ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ И БОЛИВАРИАНСКОЙ РЕСПУБЛИКИ ВЕНЕСУЭЛА В НАЧАЛЕ XXI СТОЛЕТИЯ

Резюме

В начале XXI в. одним из векторов внешнеполитического курса Беларуси был латиноамериканский. Боливарианская Республика Венесуэла стала первой среди государств Латинской Америки, которая отличилась налаживанием тесных контактов с Республикой Беларусь. Целью статьи является исследование динамики двусторонних отношений Беларуси и Венесуэлы на современном этапе, выяснение

особенностей взаимодействия государств, а также выделение факторов, влияющих на межгосударственные отношения. Методологическим основанием исследования являются методы анализа, синтеза, хронологический, прогностический, а также метод ивент-анализа. В статье рассмотрена эволюция белорусско-венесуэльских межгосударственных отношений и проведен комплексный анализ торгово-экономического взаимодействия, указано значение встреч на высшем уровне, повлиявших на развитие сотрудничества, рассмотрены нормативно-правовые акты, которые стали стартовой площадкой для налаживания сотрудничества и партнерства. Определено, что наиболее приоритетными направлениями белорусско-венесуэльских отношений были энергетика, строительство, сельское хозяйство и научно-техническая сфера. Акцентировано внимание на том, что пик активизации двусторонних отношений приходится на 2007–2012 гг., после чего наблюдается их постепенное снижение и фактическое замораживание ряда совместных проектов, что объясняется внутривосточной ситуацией в Венесуэле. Возвращение к активному диалогу произошло лишь с января 2019, хотя активной фазы сотрудничества еще не наблюдается. Авторами сделан вывод, что в современных внешнеполитических условиях Беларусь рассматривает Венесуэлу, как и остальные латиноамериканские страны, как государства т. н. «дальней дуги», отдавая приоритет развитию отношений с Российской Федерацией в рамках СНГ и Евразийского экономического союза. Кроме того, поддержка белорусской стороной Н. Мадуро может вызвать осложнения и ухудшение отношений между странами в случае победы в конфликте внутри государства Х. Гуайдо. Таким образом, к решению венесуэльского внутривосточного кризиса о значимых перспективах двустороннего сотрудничества говорить не приходится.

Ключевые слова: двусторонние отношения, внешняя политика, Беларусь, Венесуэла.

Копорка Н. О.

Department of International Relations
National University of Ostroh Academy
2 Seminarska St., Ostroh, Rivne Region, 35800, Ukraine

Korniichuk L. V.

Department of International Relations
National University of Ostroh Academy
2 Seminarska St., Ostroh, Rivne Region, 35800, Ukraine

**THE EVOLUTION OF BILATERAL RELATIONS BETWEEN
THE REPUBLIC OF BELARUS AND THE BOLIVARIAN REPUBLIC
OF VENEZUELA IN THE EARLY XXI-st CENTURY**

Summary

In the early 21st century, the Latin American region was one of the essential vectors of Belarusian foreign policy. The Bolivarian Republic of Venezuela was noted for being the first country of Latin America which established close ties with the Republic of Belarus. The purpose of the article is to study the dynamics of the bilateral relations between Belarus and Venezuela at the present time, to determine the peculiarities of the cooperation between the states, and to identify the factors which affect the interrelation between the countries. The methodological base of the research includes the following methods: analysis, synthesis, chronological, predictive and event analysis.

The paper contains the analysis of the evolution of Belarusian-Venezuelan relations at the present time. The authors study the progress of the relations between the countries and perform the complex analysis of their trade and economic cooperation, indicate the key top-level meetings which had a substantial impact on the development of the partnership, examine the legislation which was the starting point for establishing collaboration and partnership. Moreover, the authors found that the top-priority directions of Belarusian-Venezuelan relations were energy industry, construction, and agriculture as well as science and technology. The article stresses that the years 2007–2012 were the pinnacle of the bilateral relations intensity, preceding the gradual decline and the factual freeze of a series of projects, which is attributed to the political situation in Venezuela. The active dialogue between the states was renewed only in January 2019, yet no transition to the active phase of the cooperation can be observed. The authors concluded that in the present circumstances of its foreign policy, Belarus considers Venezuela, as well as the rest of Latin American countries, as the states of so-called «far arc,» prioritizing the development of the ties with the Russian Federation within the framework of CIS and the Eurasian Economic Community. Furthermore, Belarus's support for N. Maduro can cause complication and worsening of relations between the country if H. Guaido wins in the Venezuelan internal conflict. Therefore, it is highly improbable that any significant progress in the bilateral cooperation between the states will be made before the Venezuelan internal political crisis is resolved.

Key words: bilateral relations, foreign policy, Belarus, Venezuela